

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst
Afdeling Inlichtingen

Postbus 20701
2500 ES Den Haag

Telefoon (070) 318 75 45
Telex 31337 MVD/GV/NL
Telefax (070) 318 79 51

Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief

Uw kenmerk

Ons nummer

Disg 6003438

Datum

29 november 1996

Onderwerp

Joegoslavië: recente ontwikkelingen (nr 72/96)

1. Hierbij doe ik u toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalig Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

mr J.C.F. Knapp
Brigade-generaal

Bijlagen

-1-

Bezoekadres

Kalvermarkt 28, Den Haag

Doorkiesnummer

(070) 318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. D15g6003438

d.d. 29 november 1996

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coordinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. Kol [REDACTED] d.t.v. HPMV

DCBC, t.a.v. H-Dienstploeg (als hard copy & op schijf)

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HBMA
IFOR-cel
ARCHIEF

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGEDIENST
Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

72/96

(Afgesloten 291200 NOV 1996)

Conclusie/voorzicht

Hoewel in diverse partijen onenigheid bestaat over de te volgen koers, zijn er nog steeds geen eenduidige aanwijzingen voor toenadering tussen de etnische partijen. Het onderlinge wantrouwen blijft onverminderd groot.

Bij het aftreden van de Bosnisch-Servische legerleider Mladic is het (feitelijke) ontslag van rechtsvervolging wegens oorlogsmisdaden van kardinaal belang. Eventuele getuigenissen van Mladic kunnen ingrijpende gevolgen hebben voor vele andere Servische politieke en/of militaire leiders.

Er is vooralsnog geen reden om aan te nemen dat de aanhoudende demonstraties in Belgrado ingrijpende gevolgen zullen hebben voor de positie van de Servische president Milosevic.

Bosnië-Herzegovina

Arrestatiebevel voor Izetbegovic ingetrokken

Het Districtsgerechtshof in Banja Luka (RS) heeft bekendgemaakt dat het arrestatiebevel voor Izetbegovic is ingetrokken. De Moslimleider werd beschuldigd van oorlogsmisdaden tegen het Bosnisch Servische volk; zijn proces begint op 24 december 1996. De Minister van Justitie van de RS, Arsovic, verklaarde later dat de immuniteitsregeling voor topfunctionarissen, waarover onlangs overeenstemming werd bereikt in het Bosnische presidium, alleen geldt voor de duur van de functievervulling en dat niets een latere vervolging in de weg stond. Het arrestatiebevel voor Izetbegovic had tot gevolg dat hij weigerde af te reizen naar Lukavica (RS), omdat hij vreesde gearresteerd te worden. Hierdoor kon het presidium niet bijeenkomen, hetgeen voor Hoge VN-vertegenwoordiger Bildt aanleiding was om te bemiddelen bij Plavsic. Plavsic verklaarde echter in een brief aan Bildt dat ze geen bevoegdheid over het Gerechtshof heeft, omdat in een democratie de uitvoerende macht geen autoriteit heeft over de juridische macht. Bildt riep de RS echter op geen actie te ondernemen die strijdig is met het verzoek van de RS-top om de zaak-Izetbegovic over te dragen aan het tribunaal in Den Haag. Hij eiste daarom intrekking van het arrestatiebevel. Zijn bemiddelingspoging had succes. Toch kan deze zaak beschouwd worden als een voorbeeld van het grote wantrouwen dat er tussen de diverse partijen bestaat. Het verzoek om behandeling van de zaak bij het ICTY is nog niet ingetrokken. Bovendien blijkt uit de verklaring van Arsovic dat een arrestatie van Izetbegovic in een later stadium niet bij voorbaat wordt uitgesloten.

Moslim/Kroatische Federatie (MKF)

Zowel binnen de HDZ als SDA bestaat spanning

Binnen de Bosnisch-Kroatische regeringspartij HDZ is onenigheid ontstaan over de grondwet van het Neretva-kanton. Het struikelblok is artikel 8, waardoor het Neretva-kanton verbonden zou worden met het West-Herzegovina- en het Herceg-Bosanska kanton. De hardliners Markovic, Puljic en Brajkovic zijn voorstander van een dergelijke verbinding, waardoor het Neretva-kanton niet meer een (tussen Kroaten en Moslims) "gemengd" kanton is. Hierdoor kan de huidige machtsverdeling in de kantoninstellingen tussen de Moslims en Kroaten, welke is vastgelegd in de MKF-grondwet, veranderd worden ten gunste van laatstgenoemden. De meer gematigde HDZ-leiders Bender (voorzitter kantonraad) en Prskalo (burgemeester Mostar) willen het Neretva-kanton laten voortbestaan als

gemengd kanton. Bovendien willen ze daadwerkelijk toegeven aan de internationale druk om de Bosnisch-Kroatische "staat" Herceg Bosna op te laten houden te bestaan als uitvoerend orgaan. Deze machtsstrijd wordt niet alleen uitgevochten in de kantonraad, maar ook in het stadsbestuur van Mostar. Prskalo heeft grote moeite met het ontruimen van een gedeelte van het Gerechtsgebouw om tijdelijk plaats te maken voor enkele bureaus van het stadsbestuur. Hier verzetten de hardliners van de HDZ zich fel tegen.

Ook binnen de Moslim-partij SDA is sprake van onenigheid. De hardliners voelen zich onder druk gezet door onder andere een publikatie in de New York Times, waarin fel uitgehaald werd naar de nog bestaande connecties van Bosnië met Iran en de moordaanslag op het plaatsvervangend hoofd van de inlichtingendienst AID, Ugljen. Deze aanslag zou gepleegd zijn door gematigde leden van de AID en tegenstanders van de voormalige plaatsvervangend minister van Defensie van de MKF, Cengic. De machtsstrijd binnen de SDA komt bovendien tot uiting in de speculaties omtrent de opvolging van president en partijleider Izetbegovic. De voorkeur schijnt steeds meer uit te gaan naar één van de vice-voorzitters van de partij, Bickacic, die als gematigd wordt beschouwd. Daarnaast is de huidige prominente positie van de vice president van de MKF, de Moslim Ganic, eveneens een teken van de gematigder politiek van de SDA.

Tudjman heeft delegatie Bosnische Kroaten ontvangen

Op 24 november heeft de president van Kroatië, Tudjman, een delegatie van de Bosnische HDZ ontvangen in Zagreb. De delegatie bestond uit de Kroatische lid van het Bosnische presidium Zubak, de voorzitter van de Bosnische HDZ, Rajic, en de minister van Buitenlandse Zaken van de MKF, Prlic. Van Kroatische zijde was, naast Tudjman, ook minister van Defensie Susak aanwezig. Naar verluidt is gesproken over de bijdrage van de Bosnische Kroaten aan de totstandkoming van de gezamenlijke instellingen in Bosnië-Herzegovina en de te volgen koers met betrekking tot het vredesproces. Gezien de grote problemen rond de vorming van de ministerraden voor het nationale niveau en de MKF, alsmede bovenvermelde interne onenigheid is het aannemelijk dat de Bosnische Kroaten tijdens de genoemde ontmoeting ruggespraak hebben gehouden met Tudjman. Met Susak zullen vermoedelijk ook defensieproblemen (Equip&Train, vorming Federale Leger en het ontslag van de Kroatische MKF-minister van Defensie Soljic) op de agenda hebben gestaan. Aangezien Susak wordt gezien als een hardliner zal naar verwachting zeker op defensiegebied het gebrek aan medewerking van de Bosnische Kroaten ten opzichte van de Moslims niet veranderen.

Bosnisch-Servische Republiek (RS)

Mladic is afgetreden

Uit Belgrado (hoofdkwartier van de VJ) is gemeld dat de bevelhebber van de Bosnisch-Servische strijdkrachten (VRS), Mladic, in een communiqué heeft gesteld dat hij op 28 november zijn functie zal overdragen aan zijn plaatsvervanger Milovanovic. Mladic verwacht echter wel garanties dat geen van zijn ondergeschikten zal worden vervolgd voor het uitvoeren van zijn bevelen. Vervolgens zou Milovanovic zijn bevoegdheden op zijn beurt overdragen aan GenMaj Colic. De presidente van de Bosnisch-Servische Republiek (RS), Plavsic, had op 7 november verklaard Mladic en 70 overige hogere officieren met pensioen te sturen en Colic als opvolger van Mladic te benoemen. Kennelijk betrof het een poging het leger onder controle van de regering (SDS) te brengen. De betrokken generaals weigerden echter hun functies op te geven. Dit leidde tot grote spanningen tussen de politieke en militaire leiders van de RS. Eenheden van het Ministerie van Binnenlandse Zaken (MUP) werden in staat van paraatheid gebracht en omsingelden zelfs het hoofdkwartier van Mladic in Han Pijesak. In een poging de zaak tot een oplossing te brengen, is Plavsic meerdere malen naar Han Pijesak afgereisd, wat echter weinig succes opleverde. Ook het zenden van een afgezant van de Servische president Milosevic, plaatsvervangend minister president Sainovic, naar Han Pijesak leverde vooralsnog weinig succes op.

De verklaring van Mladic kan verband houden met een recente motie van de Nationale Assemblée van de RS, waarin hij opgeroepen wordt zijn functie over te dragen en gedreigd wordt met justitiële maatregelen. Het feit dat de verklaring van Mladic in Belgrado bekend is gemaakt, kan echter een aanwijzing zijn dat het aftreden van Mladic inderdaad door de politieke leiders in Belgrado bewerkstelligd is. Anderzijds kan het een poging zijn van Milosevic om de stemming onder de internationale gemeenschap te polsen, en met name over de voorwaarde van Mladic voor zijn aftreden, namelijk het ontslag van rechtsvervolging. Wellicht vrezen Milosevic en/of andere Servische

leiders dat een arrestatie en vervolging van Mladic ook voor hen negatieve gevolgen kan hebben. De aankondiging dat Mladic zijn functie overdraagt aan Milovanovic is vermoedelijk ook niet zonder betekenis. Milovanovic staat immers ook op de lijst voor pensionering. Mogelijk wil Mladic op deze wijze zijn prestige intact houden en niet de indruk wekken te hebben toegegeven aan de politici.

Bijeenkomst Nationale Assemblée RS

Op 27 november heeft de tweede sessie van de Nationale Assemblée van de RS plaatsgevonden op de Jahorina-berg vlakbij Sarajevo. De Moslimafgevaardigden werd na een debat het stemrecht geweigerd omdat zij de eed nog niet hadden afgelegd. Tijdens de eerste bijeenkomst hadden de Moslimafgevaardigden geweigerd de eed af te leggen, omdat die verwees naar het orthodoxe geloof binnen de RS. Met name de huidige voorzitter van de Assemblée, Kalinic, eiste een eedsaflegging van de Moslimafgevaardigden. Voorstellen van enkele meer gematigde afgevaardigden (waaronder de partijleider van de SDS, Buha) om de eed voor de Moslims te veranderen en de geloofsverwijzing te verwijderen overleefden de stemmingen niet. De Moslimafgevaardigden accepteerden dit niet en verwezen naar het feit dat ze rechtmatig gekozen waren. Het ontzeggen van stemrecht aan de Moslimafgevaardigden is een bewijs van het de vastbeslotenheid van de Bosnische Serviërs om de Moslims geen invloed te laten krijgen in de politieke besluitvorming binnen de RS. Tegen die achtergrond is overigens de uitspraak van Buha opmerkelijk.

Poplasen eist ministersposten voor de SRS

De leider van de Servische Radicale Partij (SRS) in de RS, Poplasen, heeft tegenover ECMM verklaard dat zijn partij niet zal accepteren dat alle ministers van de RS van de SDS afkomstig zouden zijn. Bovendien eiste hij een goede definitie van zijn verantwoordelijkheden als vice-voorzitter van de Nationale Assemblée. Als voorbeeld noemde hij de eventuele controle over de diverse comités. Beslissingen zouden bovendien unaniem genomen moeten worden, anders zou hij aftreden. Tot dusver was er sprake van relatief goede samenwerking tussen de SRS en de SDS. Voorstellen van de SDS werden direct gesteund door de SRS, waardoor de SDS zich in de Nationale Assemblée verzekerd wist van een grote meerderheid. De opmerkingen van Poplasen lijken er echter op te wijzen dat de SRS een onafhankelijker positie gaat innemen ten opzichte van de SDS. Poplasen voelt zich mogelijk gesterkt door de gunstige verkiezingsuitslag van de moederpartij in Servië, waarbij 16 van de 138 zetels (11,5%) werden veroverd. Mede gezien de huidige problemen van de SDS met de oude legerleiding acht Poplasen mogelijk de tijd rijp voor een grotere rol van zijn partij. Gezien zijn radicale partijprogramma is de situatie in Bosnië-Herzegovina hier echter niet mee gediend.

Kroatië

Het Kroatische parlement (Sabor) heeft de Zagreb-burgemeesterscrisis op de agenda geplaatst.

Naast het goedkeuren van het staatsbudget voor 1997 heeft de Sabor in Zagreb de agenda voor de volgende sessie goedgekeurd. Deze agenda bevat ook het functioneren van lokale autoriteiten, zoals dat geëist was door de oppositie. Deze had een boycot van 30 dagen afgekondigd uit protest tegen een eerdere weigering van de HDZ-fractie om dit punt op de agenda te plaatsen. Waarschijnlijk gedwongen door de massale betogingen in Zagreb na de weigering om een zendfrequentie toe te kennen aan de onafhankelijke radiozender 101, voelt de HDZ zich genoodzaakt toe te geven. Een parlementaire crisis zou slecht uitkomen met het oog op interne partijproblemen (corruptie-onderzoek), mandaatsverlenging van UNTAES en de geruchten omtrent de slechte gezondheidstoestand van Tudjman. Bovendien is de HDZ-leiding mogelijk geschrokken van het succes van de oppositie in Servië, waar honderdduizenden mensen tegen het regime van Milosevic demonstreren. Een dergelijke situatie wil de HDZ in Zagreb voorkomen.

Proces tegen paramilitaire eenheden begonnen.

In Split is op 25 november het proces begonnen tegen 39 Krajina Serviërs. Het betreft leden van paramilitaire eenheden die worden verdacht van wrede daden tegen burgers en pogingen tot het vernielen van de Peruca-dam in januari 1991. Twaalf leden verschenen in persoon voor de rechtbank, terwijl de rest bij afwezigheid berecht wordt. Onder de aangeklaagden bevinden zich ook acht Bosnische Serviërs. Kroatië heeft onlangs een amnestiewet aangenomen voor de Krajina Serviërs. Een aantal reeds gearresteerde personen werd vrijgelaten. Vervolgens veranderde Kroatië echter de aanklachten, zodat ze buiten de amnestiewet vielen en arresteerde wederom de meeste aangeklaagde Krajina-Serviërs, onder wie degenen die momenteel terechtstaan. Vermoedelijk hopen

de Kroatische autoriteiten dat dit hun populariteit bij de Kroatische bevolking zal verhogen. De gang van zaken kan van invloed zijn op het herintegratieproces van Oost-Slavonië. De daar nog aanwezige Servische bevolking ziet in het proces in Split vanzelfsprekend geen aanmoediging om in dat gebied te blijven.

Joegoslavië

Aanhoudende demonstraties in Belgrado

Sinds enkele dagen is er sprake van massale demonstraties in de Joegoslavische hoofdstad Belgrado. Aanleiding is het feit dat de Joegoslavische autoriteiten een aantal resultaten van de gemeenteraadsverkiezingen ongeldig hebben verklaard, met name in de gebieden waar de oppositie goede resultaten lijkt te hebben bereikt. De demonstraties richten zich vooral tegen de door de staat gecontroleerde media.

Er zijn aanwijzingen voor grote onregelmatigheden in deze tweede ronde van de gemeenteraadsverkiezingen. Het is echter opmerkelijk dat de Socialistische Partij, die zonder enige twijfel in sommige delen van het land eveneens van dergelijke onregelmatigheden geprofiteerd heeft, deze nu aangrijpt om de successen van de oppositie teniet te doen. Zoals reeds eerder gemeld, waren er aanwijzingen dat een samenwerkingsverband van de belangrijkste oppositie-partijen, waaronder de SPO, DS en DSS, in een aantal grote steden de meerderheid in de gemeenteraden zou hebben behaald. Daaruit is de woede van de gezamenlijke oppositie te verklaren.

Het is vooralsnog onwaarschijnlijk dat de onrust ingrijpende gevolgen voor de positie van Milosevic zal hebben. In het verleden (1988) heeft hij reeds bewezen er in het uiterste geval niet voor terug te schrikken demonstraties hardhandig te onderdrukken met behulp van de veiligheidstroepen die, naast de media, de belangrijkste pijlers van zijn bewind vormen. Het is echter verre van zeker dat dit noodzakelijk zal zijn. De Joegoslavische oppositie wordt tot op heden gekenmerkt door diepe onderlinge verdeeldheid. Vermoedelijk wil Milosevic vooralsnog afwachten of de demonstraties door gebrek aan succes of coherentie wegebben. Mocht dat niet het geval zijn, dan kan hij altijd nog proberen door middel van onderhandelingen in te spelen op de onderlinge verdeeldheid, bijvoorbeeld door sommige delen van de oppositie in de regering op te nemen (en andere niet!) en daarmee mede verantwoordelijk te maken voor het beleid. Denkbaar is zelfs dat uitvoering zal worden gegeven aan eerdere pogingen de leider van de SPO, Draskovic, te benoemen tot premier van Servië. Gezien de extreem-nationalistische opvattingen waarvan Draskovic in het verleden blijkt heeft gegeven, is het overigens verre van zeker dat een dergelijke regeringswijziging zou leiden tot een matiging van het Servische beleid.

Rugova heeft de president van Albanië bezocht

De president van de zelfuitgeroepen republiek Kosovo, Rugova, heeft op 25 november een bezoek gebracht aan de president van Albanië, Berisha. Op de agenda stonden de resultaten van de verkiezingen van 20 oktober in Albanië en het onderwijs-akkoord in Kosovo. In een verklaring spraken Berisha en Rugova hun steun uit voor de pogingen van de EU om een kantoor te openen in Pristina, omdat daardoor de dialoog tussen Pristina en Belgrado kan worden geïntensiveerd. In de praktijk zal ook de politieke situatie in Servië, met inbegrip van de huidige politieke spanningen in Belgrado, onderwerp van discussie zijn geweest. Hoewel beide functionarissen een zekere band hebben, kan niet gesteld worden dat Rugova onder grote invloed van Berisha staat. Tot dusver heeft hij altijd een onafhankelijke koers gevaren, gericht op een geweldloze politiek om te komen tot autonomie voor Kosovo. Het bezoek van Rugova zal naar verwachting geen koerswijziging van Rugova tot gevolg hebben. Indien ook Belgrado zich terughoudend zal opstellen is niet te verwachten dat, ondanks de bestaande spanningen (aanslagen e.d.), de situatie in Kosovo snel zal escaleren.